

На що скаржитися бізнес?

Аналіз отриманих Радою бізнес-омбудсмена скарг на дії (бездіяльність) АМКУ

Олена КУЦАЙ,
інспектор Ради
бізнес-омбудсмена

З моменту повноцінного запуску Ради бізнес-омбудсмена у квітні 2015 р. наш офіс отримав 38 скарг на Антимонопольний комітет України: 7 з них були успішно вирішені (тобто рекомендації Ради Комітет врахував під час винесення рішення); 20 відхилено через недотримання вимог Регламенту Ради; 1 скарга перебуває у процесі розслідування. Тобто у порівнянні з іншими державними органами, дії (бездіяльність) Комітету рідко є об'єктом нашої уваги.

У порівнянні з іншими державними органами, дії (бездіяльність) АМКУ рідко є об'єктом нашої уваги

Рада розуміє, що діяльність Комітету в межах розслідувань щодо зловживання монопольним становищем окремими суб'єктами господарювання не оцінюється надто позитивно з боку громадськості та окремих експертів. Однак пред-

метом цієї статті є аналіз скарг, отриманих та опрацьованих Радою, важливість яких не варто недооцінювати через їхній потенційний вплив на розв'язання наявних проблем у сфері захисту економічної конкуренції. Умовно отримані скарги можна поділити на три категорії.

• *Порушення законодавства про захист економічної конкуренції.*

Цю категорію справ потрібно розділити на ті, які Комітет порушив щодо суб'єктів господарювання, а також на ті, які були порушені за заявами бізнесу щодо третіх осіб. Остання категорія скарг стосується відсутності належної обізнаності заявників щодо практичних дій, вчинених Комітетом з метою забезпечення належного розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. У таких випадках Комітет нерідко обмежується інформуванням про те, що він здійснює «ґрунтовне дослідження порушень у зверненні питань, а у разі виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції Комітет вживатиме заходів». При цьому «вжиття заходів» нерідко затриму-

ється, а заявники продовжують потерпати від проявів недобросовісної конкуренції.

Із системного аналізу отриманих скарг вбачається, що Комітет не займає надто проактивну позицію в таких розслідуваннях, чого не можна

стверджувати про першу категорію справ, які Комітет веде за власною ініціативою щодо бізнесу. З-поміж таких скарг можна виділити дві, якими Рада опікується вже протягом тривалого часу.

Перша стосується перегляду рішення Тимчасової адміністративної колегії Комітету, прийнятого ще у 2013 р., яким до підприємства Лакталіс-Україна (далі — компанія) був застосований штраф у розмірі 34 млн грн за нібито введення в оману кола споживачів щодо якісних характеристик виробленої продукції. Виснажливе розслідування обставин справи тривало понад 6 років. На думку Ради бізнес-омбудсмена, яка була долучена до цього процесу на різних етапах, Комітет повною мірою не з'ясував особливості технології виробництва досліджуваного кисломолочного продукту, сутність споживчих властивостей сиру кисломолочного та сферу застосування ДСТУ/ТУ. На підтримку своєї позиції компанія надала висновки науково-технічної експертизи, витяги з протоколу засідань технічного комітету стандартизації та інші докази, які Комітет, на жаль, залишив поза увагою.

У грудні 2017 р. Комітет ініціював початок перевірки рішення Тимчасової колегії, оскільки останнє було прийняте з неповним з'ясуванням всіх обставин у справі. Однак ця процедура породила б ще одне пекельне коло доказування правомірності своєї позиції для Компанії та не була передбачуваною з позиції часових меж. Таким чином, з метою збереження нервових клітин, менеджмент Лакталіс-Україна вирішив звернутися до суду за захистом своїх прав. Наразі фінальна крапка в цій довгій та виснажливій історії досі не поставлена, а загроза застосування чималих штрафних санкцій як дамоклів меч досі навісає над компанією.

Другу скаргу Рада отримала від виробника медичних препаратів, вона стосується створення «картелю» між цим виробником та низкою ди-

стриб'юторів (у тому числі шляхом застосування механізму компенсації курсових різниць, надання знижок

у вигляді кредит-нот та ін.). В результаті таких «узгоджених» дій, на думку Комітету, кінцеві споживачі отримали необґрунтоване підвищення цін на препарати, а компанія посилила монопольне становище на ринку. Справа вже набула статусу резонансної та залежно від остаточного рішення створить негативний або позитивний прецедент для фармацевтичного середовища.

Рада детально розбиралася в усіх обставинах цієї справи та у своєму зверненні до Комітету вказала, що останній не навів достатніх аргументів на користь вигоди компанії від узгодженості дій. Як наявні, так і потенційні фінансові та економічні стимули компанії для вчинення дій

з метою обмеження конкуренції на ринку лікарських засобів Комітет не дослідив повною мірою. Окрім того, на думку експертів, відносини між компанією та дистриб'юторами по суті є вертикально-узгодженими. Така схема взаємовідносин доповнює одна одну, коли виробники вище за потоком не мають на меті встановлювати такі комерційні умови, що можуть обмежувати конкуренцію між дистриб'юторами. Допоки такі комерційні умови не створюють негативного впливу на інших виробників, загалом, це поживляє конкуренцію на ринку, а не монополізує останній.

мих територіальних відділень Комітету до повідомлення суб'єктів господарювання щодо порушення економічної конкуренції з боку природних монополістів (наприклад, Обленерго). На свої звернення бізнес подекуди отримує відписки, а порушення протягом тривалого часу не усувається. Рада зіштовхувалася з випадками, коли монополіст, знаючи про подання скарги щодо нього, вдавався до тиску на заявника. Останній, потерпаючи від такого ставлення, був змушений відкликати свою заяву, а Комітет просто припиняв розгляд справи.

Окрім того, Рада отримувала скарги на недостатню взаємодію Комітету з галузевими регуляторами (НКРЕКП, ФДМ) в розрізі виключення (включення) монополіста до Реєстру суб'єктів природних монополій. На певній стадії такі повноваження були передані до НКРЕКП/національних комісій, що здійснюють регулювання природними монополіями. Однак, як показує статистика звернень до нашого офісу, суб'єкти господарювання почувалися розгубленими щодо органу, до якого потрібно звертатися з відповідними заявами, а питання про включення потенційних монополістів до зведеного переліку не вирішувалося протягом тривалого часу.

- *Надмірний тиск у зв'язку з вимогами про надання інформації/документів.*

Від початку своєї роботи команда бізнес-омбудсмена отримала чимало скарг на вимоги від територіальних відділень Комітету, надісланих суб'єктам господарювання, щодо надання певної інформації (наприклад, для проведення дослідження ринків нерухомого майна, підготовки та участі суб'єктів у тендерних процедурах, формування тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії тощо). Бізнес скаржиться на те, що Комітет подекуди зловживає своїми повноваженнями, звертаючись за інформацією, яка вже неодноразово надалася протягом минулих періодів, а обсяг запитуваної інформації є надвеликим і таким, що не відповідає предмету дослідження. Окрім того, значну забюрократизованість цього процесу, неможливість збору та обробки інформації, яка перебуває у відкритому доступі, бізнес розцінює як надмірний тиск і перешкоджання його господарській діяльності.

Водночас Рада з обережністю ставиться до того, що такі дії Комітету

можуть бути передчасними, адже Комітет наділений достатніми повноваженнями вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом. Вищий господарський суд України у своїй постанові від 20.04.2016 р. у справі №910/2943/15-г зазначив, що обов'язок надання інформації на вимогу Комітету суб'єкт господарювання повинен виконувати незалежно від того, чи розпочали органи Комітету справу про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Таким чином, Рада бізнес-омбудсмена, виконуючи свої функції, не має наміру жодним чином втручатися в розслідування, які ініціював Комітет, та/або перешкоджати останньому в реалізації покладених на нього функцій та повноважень.

Отже, Рада нерідко відхиляє такі скарги через їх необґрунтованість з обов'язковою деталізацією відмови на початку розслідування.

Також варто наголосити, що в кінці 2016 р. Рада підготувала та представила уряду звіт «Виклики та проблеми у сфері захисту та контролю за конкуренцією», в якому висвітлюються системні проблеми у сфері захисту за економічною конкуренцією та надаються практичні шляхи їх вирішення. Рада продовжує ефективний діалог з Комітетом з метою успішного вирішення індивідуальних скарг, отриманих від суб'єктів підприємництва, а також задля якнайшвидшої імплементації викладених у звіті системних рекомендацій.

Рада звернула свою увагу на правову позицію, викладену в постанові Верховного Суду України у справі №910/870/18, в якій зазначено, що «йдеться про цілком конкретні дії, які вже мають певний результат і наявність яких Комітет повинен був доводити в суді, а не про можливість настання лише в майбутньому тих чи інших наслідків поведінки компанії (її дистриб'юторів)». Розгляд цієї справи наразі триває, а Рада та всі учасники ринку очікують на фінальне рішення Комітету.

- *Затягування початку розслідування щодо природних монополістів.*

Категорія цих скарг стосується формального ставлення окре-